

RÜZGÂRI DİZGİNLEYEN ÇOCUK

William Kamkwamba
&
Bryan Mealer

1. Baskı - Beyaz Balina Yayınları, 2018
Yeni Baskı - Beyaz Balina Yayınları, 2025

RÜZGÂRI DİZGİNLEYEN ÇOCUK

William Kamkwamba
& Bryan Mealer

Özgün adı: THE BOY WHO HARNESSSED THE WIND
(YOUNG READERS EDITION)

ISBN: 978-605-188-387-8

Metin © 2015 by William Kamkwamba and Bryan Mealer
İllüstrasyonlar © 2015 by Anna Hymas

© Bu kitabın Türkçe yayın hakları Akçalı Telif Hakları Ajansı aracılığı ile
Penguin Group (USA) Inc.'den alınmış olup Beyaz Balina Yayınları'na
aittir.

Yayın yönetmeni: Bülent Oktay
Editör: Nurten Hatırnaz
Çeviren: Burak Eren
Resimleyen: Anna Hymas
Grafik uygulama: Ayşe Çalışkan

Baskı ve Cilt: Deniz Basım ve Mücellit
Matbaa Sertifika No: 77699

Beyaz Balina Yayın Sanat Dağıtım Paz. San. ve Tic. Ltd. Şirketi

Ömerli Mah. Harmantepe Cad. No: 17 K: 4
Arnavutköy / İstanbul

Tel: 0212 544 41 41 Faks: 0212 544 66 70

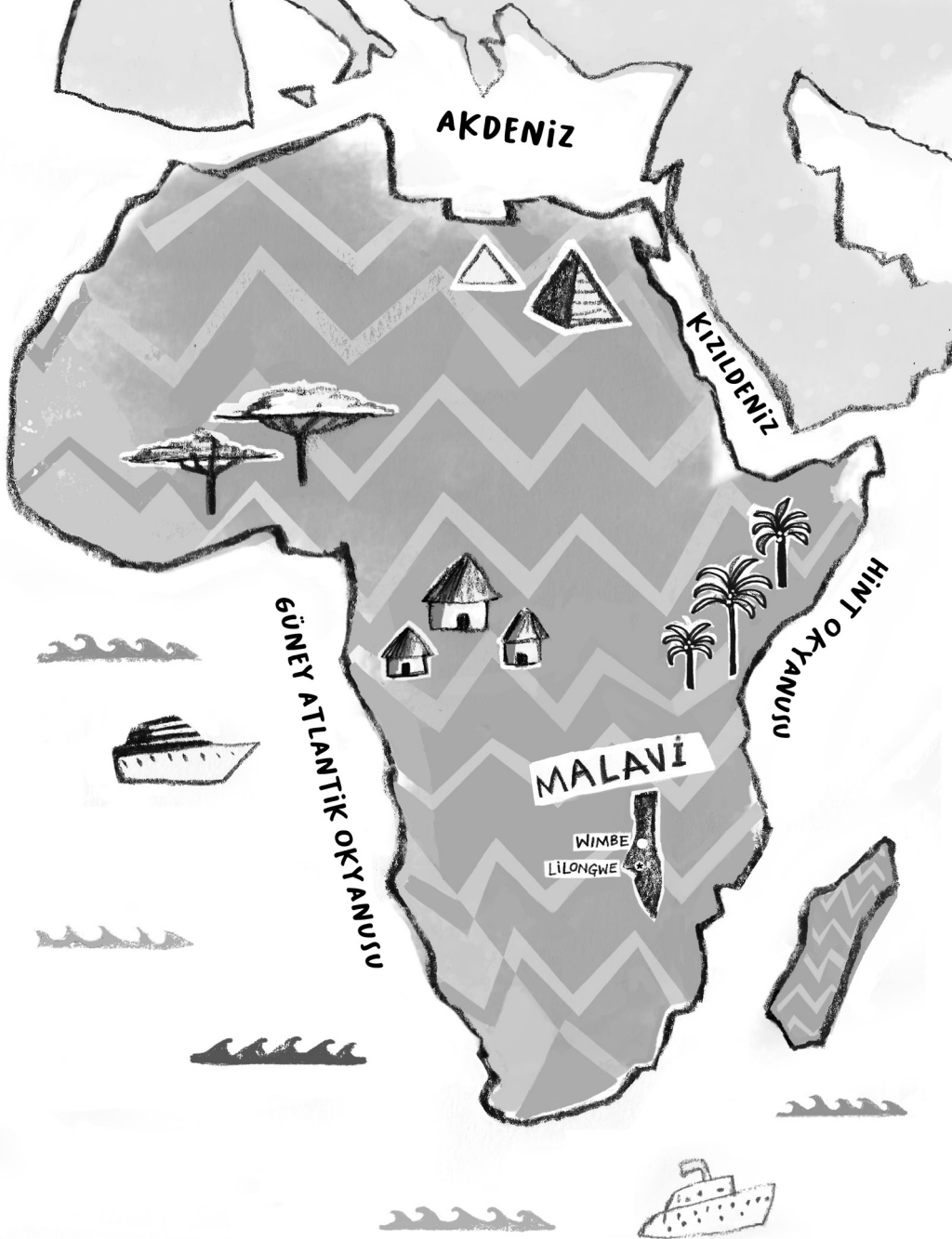
Yayınevi Sertifika No: 49238 info@beyazbalina.com.tr

RÜZGÂRI DİZGİNLEYEN ÇOCUK

William Kamkwamba
&
Bryan Mealer

Çeviren: Burak Eren

AFRİKA

ÖN SÖZ

Makine hazırды. Aylar süren hazırlığın ardından, iş niha-yet tamamlanmıştı: Motor ve bıçakları vidalanıp sıkış-tırılmıştı, zincir gergin ve yağlıydı, kule de ayakları üzerin-de sağlam bir şekilde duruyordu. Sırtımdaki ve kollarımdaki kaslar, onca çekme ve kaldırmanın sonunda yeşil meyveler kadar sertleşmişlerdi. Ve her ne kadar önceki gece doğru dü-rüst uyuyamamış olsam da kendimi hiç bu kadar uyanık his-setmemiştim. İcadım tamamlanmıştı. Tıpkı rüyalarımıdaki gibi görünüyordu.

Çalışmamın haberi dört bir yana yayılmış ve insanlar akın akın gelmeye başlamıştı. Pazarcılar yükselişini uzaktan sey-redip dükkânlarını kapatmış, kamyon şoförleri kamyonla-rını yollarda bırakmışlardı. Vadiyi geçip evime gelmişlerdi ve makinenin altında toplanıp merakla yukarı bakıyorlardı. Aralarında tanıdıklarım vardı. Başından beri benimle alay edenler buradaydı; hâlâ kendi aralarında fısıldaşıyor, hatta gülüyorlardı.

Bırak gülsünler, dedim içimden. Zaman geldi.

Kulenin ilk basamağına sıçrayıp tırmanmaya başladım. Tepeye vardığımda yumuşak ağaç ağırlığım altında gıcır-darken eserimin yanına vardım. Çelikten kemikleri kaynak yapıp bükülmüş, plastik kolları ateşten kararmıştı.

Diğer parçalarına da hayran hayran baktım: Gazoz kapağından somunlar, paslı traktör parçaları ve eski bir bisiklet iskeleti. Her biri ayrı bir hikâye anlatıyordu. Her biri kaybolmuş, korku, açlık ve acıyla dolu bir zamanda yeniden canlanmıştı. Birlikte, hepimiz yeniden doğuyorduk.

Tek elimle ufacık bir ampulü tutan küçük bir akım anahtarını kavramıştım. Onu makineden sallanan bir dizi kabloya bağladım, ardından son aşamaya hazırlandım. Aşağıdaki kalabalık, bir kümes dolusu tavuk gibi kıkırdıyordu.

Birisi, “Sessiz olun, millet,” dedi. “Bakalım bu çocuk gerçekten ne kadar deliymiş.”

Hemen ardından esen kuvvetli rüzgâr merdivenin basamakları arasından ısıklık çalarak geçip beni kuleye yapıştırdı. Uzanarak makinenin çıkırcığını serbest bıraktım ve dönmeye başlayışını seyrettim. Önce yavaş, ardından hızlı ve daha da hızlı döndü, ta ki kule baştan aşağı sallanmaya başlayıncaya kadar. Dizlerimin bağı çözüldü fakat kendimi bırakmadım.

Sessizce dua ediyordum: *Lütfen beni hayal kırıklığına uğratma.*

Ardından akım anahtarını ve kabloları tuttum, elektriğin mucizesini bekledim. Ve nihayet geldi; avucumun içinde ufak bir kıvılcımdı, ardından şahane bir parıltıya dönüştü. Kabalığın

RÜZGÂRI DİZGİNLEYEN ÇOCUK

nutku tutulurken çocuklar daha iyi görebilmek için birbirlerini ittiler.

Birisi, “Doğruymuş!” dedi.

“Evet,” dedi bir diğeri. “Çocuk başardı. Elektrik rüzgârı yaptı!”

1

DÜNYAYI BÜYÜ YÖNETİRKEN

Adım William Kamkwamba ve anlatacağım hikâyeyi anlamanız için öncelikle beni yetiştiren ülkeyi anlamanız gerekiyor. Malavi güneydoğu Afrika’da küçük bir ülke. Haritada Zambiya, Mozambik ve Tanzanya’nın arasından kıvrılıp kendine yer açmaya çalışan bir solucanı andırıyor. Malavi’ye genellikle “Afrika’nın Sıcak Kalbi” derler, ancak ülkenin yerini değil, halkını anlatan bir tabirdir bu. Kamkwambalar ülkenin merkezinde, Wimbe kasabasının eteklerindeki Masitala adında küçük bir köyde yaşarlar.

Bir Afrika köyünün nasıl görüldüğünü merak ediyor olabilirsiniz. Bizimkisi her biri beyaza boyanmış kerpiç tuğlalardan yapılma, on evden oluşuyordu. Hayatımın büyük bir kısmında bataklık ya da Chichewa dilindeki adıyla *dambo* yakınlarında yetişen uzun otlardan yapılan çatılarımız oldu. Otlar sıcak aylarda bizi serin tutardı fakat kış gecelerinde

soğuk kemiklerimize kadar işler, kat kat battaniyelerin altında uyumak zorunda kalırdık.

Masitala'daki her ev halalarım, amcalarım ve kuzenlerimden oluşan geniş ailemin fertlerinden birine aitti. Bizim evde ben, annem, babam, altı kız kardeşim ve birkaç keçi, beç tavuğu, birkaç tane de civciv yaşıyordu.

İnsanlar altı kızın arasındaki tek erkek çocuğu olduğumu duyduklarında genellikle “*Eh, bambo*” –yani “Hey, dostum”– “işin hakikaten zor!” anlamında bir şey söyler. Haksız da sayılmazlar. Sadece kız kardeşlerim olmasının kötü yanı, okulda beni koruyup kollayacak bir ağabeyim olmadığından sürekli itilip kakılmamdı. Ve kız kardeşlerim durmadan eşyalarımı –özellikle de aletlerimi ve icatlarımı– karıştırır, özel hayatıma saygı göstermezlerdi.

Annemle babama ne zaman, “Neden bu kadar kız kardeşim var ki?” diye sorsam, her seferinde aynı cevabı alırdım: “Bebek dükkânında hiç erkek çocuk kalmamıştı da ondan.” Fakat hikâyemde de göreceğiniz üzere, kız kardeşlerim aslında fazlasıyla harika insanlar. Ve bir çiftlikte yaşayınca, alabileceğiniz her türlü yardıma ihtiyacınız oluyor.

Ailem darı, diğer bir deyişle mısır, yetiştirirdi. Dilimizde darının *chimanga* diye çok şeker bir adı vardır. Ve *chimanga* yetiştirmek için herkesin çalışması gerekiyordu. Her ekim mevsiminde kız kardeşlerim ve ben yabancı otları sökmek üzere güneş doğmadan uyanır, toprağı çapalar, ardından tohumları yumuşak toprağa dikkatle gömerdik. Hasat vakti geldiğinde işler yeniden başlardı.

Malavi'de ailelerin çoğu çiftçilikle uğraşır. Hayatlarımızın tamamını şehirlerden uzakta, tarlalarımızla

ilgilenebileceğimiz ve hayvanlarımızı büyütebileceğimiz kırsallarda geçiririz. Yaşadığımız yerde bilgisayar ya da video oyunu yoktur, birkaç televizyon vardır. Hayatımın büyük bir çoğunluğunda elektriğimiz de olmamıştır. Biz duman üfleyen ve ciğerlerimizi isle dolduran gaz lambalarıyla idare ederdik.

Buradaki çiftçiler, ben kendimi bildim bileli fakir olmuşlardır ve birçoğunun eğitim almaya gücü yetmez. Doktora gitmemiz de zordur, sonuçta çoğumuzun arabası yoktur. Doğduğumuz andan itibaren, kısıtlı imkânlarla yaşanacak bir hayat bekler bizi. Bu yokluk ve bilgisizlik yüzünden Malavililer alabilecekleri her türlü yardıma açıktırlar.

Çoğumuz büyüden medet ummuşuzdur. Benim hikâyem de böyle başlıyor.

Şöyle ki, bilimin mucizeleriyle tanışmadan önce, dünyayı büyü'nün yönettiğini düşünürdüm. Sihirbaz büyüsü değil, şapkalardan tavşan çıkarmak ya da kadınları ikiye bölmek gibi televizyonda gördüğünüz şeylerle bir alakası yok. Soluduğumuz hava gibi etrafımızı saran, görünmez bir büyüydü bu.

Malavi'de büyü'nün farklı türleri vardı. En sık rastlanana ise *sing'anga* adını verdiğimiz büyücü hekimlerin kullandığıydı. Büyücüler gizemli insanlardı. Bazıları halkın arasında, genellikle pazar günleri kurulan pazarda belirir, saç kepeğinden kansere kadar her türlü hastalığa iyi geldiğini iddia ettikleri kemikler, baharatlar ve tozlarla dolu battaniyelerin üzerinde otururlardı. Fakir insanlar, hakiki doktorlara verecek paraları olmadığından, kilometrelerce yol tepip bu kimseleri ziyaret ederlerdi. Bu da sıkıntıları beraberinde getirirdi, hele de söz konusu kişi gerçekten hastaysa.

Örneğin ishal. İshal kırsalda pis su içilmesinden ötürü sıklıkla görülen bir hastalıktır ve tedavi edilmediği takdirde aşırı su kaybına yol açabilir. Her sene, onlarca çocuk düzenli sıvı tüketimi ve antibiyotik tedavisiyle çözülebilecek bir hastalık yüzünden hayatlarını kaybediyor. Fakat halkın modern tıbbı harcayacak parası ya da inancı olmayınca köylüler şanslarını *sing'anga*'nın ilkel teşhislerinde arıyorlar:

Büyücü hekim, “Sıkıntının ne olduğunu biliyorum,” diyor. “Sende salyangoz var.”

“Salyangoz mu?”

“Emin sayılırım. Onu çabucak çıkarmamız gerek!”

Büyücü otlarla, tozlarla ve kemiklerle dolu heybesini karıştırır ve içinden bir ampul çıkarır.

“Tişörtünü kaldır,” der.

Ampülü hiçbir yere takmadan hasta kişinin karnı üzerinde yavaşça gezdirir, sadece onun fark edebileceği bir şeyi aydınlatıyormuş gibi yapar.

“İşte orada! Salyangozun hareket edişini görebiliyor musun?”

“Evet, evet görüyorum. Evet, orada işte!”

Büyücü, büyülü iksirini çıkarmak üzere heybesine döner ve çıkardığı iksiri adamın karnına saçar.

“Daha iyi misin?” diye sorar.

“Evet. Sanırım salyangoz gitti. Hareket ettiğini artık hissetmiyorum.”

“Güzel. Bin *kwacha* rica edeyim.”

Fazladan para verdiğiniz takdirde, *sing'anga* düşmanlarınıza beddua edebilir. Tarlalarına sel, kümeslerine çakal ya da evlerine korku ve felaket gönderebilir. Altı yaşındayken başıma böyle bir şey gelmişti, yani en azından ben öyle olduğunu sanmıştım.

Evimin önünde oynarken, birkaç çocuk koca bir çuvala yanımdan geçmişti. Yakındaki bir çiftçinin inekleriyle ilgileniyorlardı. O sabah, sürüyü bir otlaktan diğerine sürerken yerde bu çuvalı bulmuşlar. İçine baktıklarında çuvalın sakızla dolu olduğunu görmüşler. Böylesi bir hazineyle karşılaştığınızı düşünebiliyor musunuz? Sakızı ne kadar sevdiğimi anlatamam!

Yanımdan geçerlerken, aralarından biri su birikintisinde oynadığımı fark edip, “Birazını şu çocuğa versek mi?” diye sordu.

Ne kımıldadım ne de tek kelime ettim. Saçımdan bir miktar çamur aktı.

Arkadaşı, “Eh, neden olmasın,” dedi. “Acınacak hâlde.”

Çocuk çuvala uzanıp sakızdan bir gökkuşağı (her renkten bir tane) çıkardı ve ellerime bıraktı. Çocuklar ortadan kaybolduklarında sakızların hepsini ağızıma tıktım. Tatlı suları çenemden akıp tişörtüme bulaştı.

Meğer sakızlar ertesi gün evimize uğrayan, bu civardan bir tüccara aitmiş. Babama pazardan ayrılırken çuvalı bisikletinden düşürdüğünü anlattı. Bulmak için geri geldiğinde ise çuval ortada yokmuş. Komşu köyde yaşayanlar tüccara çocuklardan bahsetmiş. Adam şimdi intikam istiyordu.

Babama, “*Sing’anga*’yı görmeye gittim,” dedi. “Ve sakızları kim çiğnediyse buna pişman olacak.”

Dehşete düşmüştüm. *Sing’anga*’nın insanlara neler yapabildiğinden haberdardım. Büyücüler hastalık ve ölüm saçabildikleri gibi geceleyin beni kaçırıp bir solucana dönüştürebilecek cadı ordularını da yönetiyorlardı! Çocukları taşla dönüştürdüklerini, sonsuza kadar sessiz bir acı içinde bıraktıklarını bile duymuştum!

Daha şimdiden, *sing’anga*’nın beni izlediğini, kötülük planlarını yaptığını hissedebiliyordum. Yüreğim ağzımda, kaçmak için evimin arkasındaki ormanın yolunu tuttum ama nafile. Büyülü gözünün tuhaf sıcaklığının ağaçların arasından üzerime parladığını hissediyordum. Avucundaydım. Ormandan bir böcek olarak, şahinlerin mideye indireceği bir fare olarak çıkmam an meselesiydi. Fazla vaktim olmadığını bildiğimden aceleyle evime, mısır koçanlarını ayıklayan babamın yanına gittim ve kucağına kıvrıldım.

Yanaklarımdan akan yaşlarla, “Bendim!” diye bağırdım. “Çalıntı sakızlardan yedim. Ölmek istemiyorum, baba. Lütfen beni almalarına izin verme.”

Babam bana bakıp kafasını iki yana salladı. “Demek sendin, ha?” dedi, ardından gülümser gibi oldu.

Başımın dertte olduğunun farkında değil miydi?

“Eh,” deyip oturduğu sandalyeden kalkarken dizleri çitirdadı. Babam iri bir adamdı. “Merak etme, William. Tüccarı bulup durumu izah edeceğim. Bir şekilde halledebileceğimizden eminim.”

O gün öğleden sonra babam yürüyerek tüccarın sekiz kilometre ötedeki evine gitti ve ona olanları anlattı. Sadece